

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Deres referanse

Vår referanse (bes oppgitt ved svar)
12/01204-3/BET

Dato

25. januar 2013

Kulturdepartementet - Høring - Endringer i Lov om avleveringsplikt for allment tilgjengelige dokumenter

Vi viser til Kulturdepartementets forslag til endringer i pliktavleveringsloven med frist for uttalelser til 25. januar 2013.

Som Kulturdepartementet beskriver er vi inne i en svært raskt teknologisk utvikling. Muligheten for innhøsting, lagring og videre bruk av personopplysninger er nærmest ubegrensede og det er få teknologiske hindringer som står i veien for en total innsamling av alt materiale som publiseres på nettet. Derfor er det behov for en gjennomgang av regelverket for avlevering av dokumenter til det offentlige og ikke minst innhøsting av dokumenter. Dette vil skape forutberegnelighet for de som utsettes for innhøsting. Datatilsynet er imidlertid undrende til at departementet legger til grunn av dagens regler om en plikt til å avlevere materiale i stor grad videreføres. Vi savner en overordnet drøftelse av hvilken betydning den teknologiske utviklingen og den ubegrensede innsamlingen på lang sikt vil få for den enkeltes personvern når opplysninger og ytringer fra nær sagt samtlige borgere i Norge om noen år vil være lagret i Nasjonalbiblioteket.

Datatilsynet vil også påpeke at omtalen av at vår konsesjon har lagt så store begrensninger på Nasjonalbibliotekets mulighet til høste er lite dekkende. Vi kan vanskelig se hva det er i konsesjonen som gjør at Nasjonalbiblioteket for eksempel unnlot å lagre innhold på nettavisene etter 22. juli, eller lagring av twittermeldinger. Dette var et valg Nasjonalbiblioteket gjorde, uten at konsesjonen på noen måte la hindringer i veien.

Datatilsynet er enig i beskrivelsen av at det digitale samfunn har ”mange stemmer”. Det er et gjennomgående trekk ved forslaget at disse stemmene skal bevares, og at det skal skje uavhengig av hvem de er, hva de har ytret og om de har uttrykt noe ønske om at deres ytringer skal bli gjenstand for bevaring og forskning til evig tid. Tvert i mot foreslås det at ytringene, gjerne av privat karakter, skal bevares selv om de har truffet tiltak for å forhindre det.

Datatilsynet er ikke enig i dette utgangspunktet. I høringsbrevet vises det blant annet til forslaget til ny personvernforordning, der prinsippet om retten til å bli glemt foreslås lovfestet. Dette innebærer at borgerne skal ha mulighet til å legge ting bak seg og til å kreve at digitalt

innhold de ønsker å slette rent faktisk skal bli slettet. Det er positivt at departementet i høringsbrevet omtaler dette prinsippet, men Datatilsynet mener dette prinsippet langt på vei settes til side i utformingen av forslaget. Det uttrykkes bl.a. på side 31 at "det [kan] ikke være opp til hver enkelte å bestemme hva som skal befinne seg i fremtidens forskningsmessige kildemateriale". Dette knesetter det motsatte prinsipp, nemlig at den enkeltes selvbestemmelse må vike for andre hensyn. Nå har departementet riktig nok foreslått klausulering og mulighet for sletting, dog svært begrenset, men dette vil ikke i tilstrekkelig grad kompensere for det inngrepet en slikt overordnet føring vil ha i den enkeltes personvern.

Et annet viktig side av personvernet er at den enkeltes valg skal respekteres. Vi ser for eksempel at en del personer ved hjelp av søkemotorminimalisering (robot.txt osv) ønsker å verne sitt materiale fra robotsøk. Nå er vi selvsagt inneforstått med det er en uensartet gruppe som velger no robot, fra kommersielle aktører til bloggere og andre privatpersoner. Departementet foreslår at også slik sider uavkortet skal høstes, og mener de som ikke ønsker at sidene skal høstes må passordbeskyttelse innholdet. Datatilsynet er ikke enig i dette. Den enkeltes valg om ikke å gjøre sitt innhold bredt tilgjengelig må respekteres, også av Nasjonalbiblioteket. Ved å søkemotorminimalisere sitt innhold har man gjort et bevisst valg om å gjøre innholdet mindre tilgjengelig og det valget bør i større grad en forslaget legger opp til respekteres også av Nasjonalbiblioteket. Passordbeskyttelse vil være tungvint og byrdefullt og her må den enkeltes personvern veie tyngre enn andre formål. Samtidig ser vi som sagt at denne kategorien er uensartet, og departementet bør derfor utrede hvordan man kan skille kommersielt innhold (som bør høstes) og privat innhold (der den enkeltes selvbestemmelse bør respekteres).

Departementet avviser at anonymisering kan være et personvernkompenenserende tiltak og fastslår kategorisk at et anonymt nettarkiv ikke vil oppfylle formålet med pliktavleveringsloven. Datatilsynet har vanskelig for å forestå at ikke anonymiserte data i en del tilfelle vil kunne gi like så interessant og viktig kunnskap om "norsk kultur og samfunnsliv" som identifiserbare data. I Nettby-saken var dette er tema. Her var nettopp den bevaringsmessige siden at forskerne for framtida skulle ha mulighet til å studere hvordan norsk ungdom brukte sosiale medier på begynnelsen av 2000-tallet. Hva hver enkelt person skrev, hvem de hadde kontakt med osv var mindre viktig, det var summen av det ungdommen gjorde som var viktig. Et anonymt materiale kan derfor ha tilnærmet samme kulturhistoriske interesse som personidentifiserbare data. Tilsvarende kan vi tenke oss en framtidig studie av rosabloggere. Det vil i mange tilfelle være av mindre interessant om det var Voe eller Priscilla som sto bak bloggene, men hva de blogget om, hvem som annonserte på sidene, om det var produktplassering osv. Dette vil gi samme interessante funn selv om personene er anonyme.

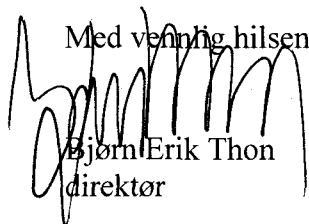
Endelig vil Datatilsynet påpeke at vilkårene for å kreve dokumenter slettet er for streng. Det åpnes for dette kun i tilfelle der det er tale om sensitiv informasjon og informasjon om 1) aldri skulle vært gjort offentlig tilgjengelig eller 2) informasjonen er lagt ut av tredjemann. Datatilsynet driftet tjenesten slettmeg.no i to år og vi mottok en rekke henvendelser fra personer som ønsker innhold slettet som ikke var av sensitiv karakter i personopplysningsloven men allikevel gjeldt opplysninger de fleste vil synes er ømtålelig og følsomme (for eksempel økonomiske forhold). Adgangen til å kreve materiale slettet bør derfor utvides til også å gjelde annet innhold enn det som er sensitivt.

Det er som det fremgår av denne høringsuttalelsen behov for ytterligere å styrke personvernet til de som ytrer seg. Vi vil særlig nevne to tiltak vi som bør utredes nærmere. Det første gjelder retten til å reservere seg mot innhøsting. Gjennom en god reservasjonsordning kan den enkeltes selvbestemmelse styrkes betraktelig. Dernest vil Datatilsynet peke på at informasjonsplikten bør styrkes. Det bør vurderes å innføre en plikt til å informere de hvis informasjon høstes direkte, f eks. gjennom epost eller annen form for direkte melding.

Oppsummering:

- Det bør i større grad legges vekt på den enkeltes selvbestemmelse også når det gjelder pliktavlevering av nettbasert materiale
- Prinsippet om retten til å bli glemt må i større grad hensyntas
- Søkemotorminimalisering bør respekteres også ved høsting av materiale fra nettet
- Materiale bør i større grad anonymiseres
- Retten til å få materiale slettet bør ikke begrenses til å gjelde sensitivt materiale
- Det bør utredes om det skal innføres en reservasjonsadgang og om det skal gis direkte informasjon til de som opplever innhøsting.

Med vennlig hilsen

Bjørn Erik Thon
direktør

Kopi: Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet,
v/Statsforvaltningsavdelingen,
Pb 8004 Dep, 0030 Oslo